

S A G R U S T E N ' S
B R I K K E R

Dag Jørgen Høgetveit
Februar 2015

SAGRUSTENS BRIKKER

Tildels en anmeldelse av H.J. Sagrusten: Det store Puslespillet - Jakten på de tidligste manuskriptene til Bibelen; Verbum 2014. (Avslutningsvis en kommentar til N.L.M.s Utsyn's anmeldelse av samme m.m.)

Dag Jørgen Høgetveit; februar 2014

1. INNLEDENDE

Snur man boken og begynner bakfra, finner man at Hans Johan Sagrusten "er teolog og bibeloversetter. Han arbeider i Bibelselskapet og har i mange år studert teksthistorien til Det nye testamentet."

Underveis passeres 'korrektheter' som "Palestina" ("Israel og Palestina, Libanon og" (s.14)); gjentagent "han eller hun" ("på 400-tallet ... det må være en betydelig kristen teolog som ... Han eller hun sammenfatter".(s.191))¹ Det registreres at N.T.-kanon tilblev ved at "det var leserne selv som valgte de bøkene de likte best" (s.45); (men dengang ei².) Det registreres et 'understatement' (?) som d"e fleste bibelrullene er det bare deler eller småbiter igjen av." (Qumran, s.168)³ Og det registreres at Sagrusten undrer om Theodor Bezae var "redd for at folk ville mislike tekstutgava hans, hvis han tok med alle de uvanlige variantene fra Codex Bezae Cantabrigensis" (s.40) i sine utgaver av det greske N.T.; (jeg kommer uvegerlig i tanke om hva "teolog og bibeloversetter" Sagrusten selv kunne tenkes gjøre).

2. TIL TEMAET:

Det er med en bestemt forventning jeg tar i hende en 'bibeloversetter' som publiserer på Bibelselskapets forlag. Og Sagrusten innfrir.

Hvis undertittelen "tidligste manuskript" er å forstå som de eldste eksisterende, så leverer boken, men d"enne boka presenterer de viktigste og eldste manuskriptene i denne teksthistoria", skriver Sagrusten (s.10), og synes finne de "eldste" "viktigst". En slik oppfatning må forventes påvirke oppfatningen av hvordan legge Det store Puslespillet.

Allerede i bokens DEL 1 nevnes "det praktfulle manuskriptet Codex Sinaiticus... skrevet på det tynneste og dyreste kalveskinnspergament" (s.15); et av de "eldste".

3. DE GAMLE MAJUSKLER

I DEL 2 behandles 'de fem gamle unicaler'.

"Det er protestantene som herjer i byen Lyon", skriver Sagrusten (s. 35) ved dato 2. mai 1562; "der Theodore Beza sto i klosteret i Lyon, da protestantene herjet i kirkene i byen, tok han vare på en helt spesiell skatt. Codex Bezae Cantabrigensis". R"eligionskrigene ... raser i Europa" (s.41), men katolikkenes massakre i Lyon (St. Bartolomeus) ti år senere er naturligvis utenfor bokens sikte.

Men videre til (allerede nevnte) Codex Sinaiticus; ett av "de to flotteste og viktigste manuskriptene som noen gang er funnet til Det nye testamentet." (s.45)

4. CODEX SINAITICUS

Sinaiticus, alias Alef, ble av Constantin Tischendorf hentet ut av St. Katarina-klosteret i Sinai årene 1844 og (det meste i) 1859.

D"et utrolig fine manuskriptet" (s.52) har "uvanlig mange små skrivefeil. På hver eneste side er det rettelser... I tillegg er det gjort mange rettelser og endringer i manuskriptet i seinere århundrer." (s.53)

Tischendorf teller henved 12.000 korrektureer.⁴

D"e nye papyrusfunnene ... har vist at den tekstforma vi finner i manuskriptet fra Sinai, er av en tidlig type. Codex Sinaiticus er derfor fremdeles et svært viktig vitne om hvordan bibelteksta så ut i de første århundrene. Codex Sinaiticus kommer også i framtida til å være viktig for forskerne, når de skal fastslå hvilken tekstform Bibelen skal oversettes fra." (s.54)

Mon det?

Sinaiticus er et eksempel på hvordan bibelteksten kunne se ut i Egypt "i de første århundrene". At N.T.-delen av boken evt. skulle representere en "tekstform" (jvf. s.59), betinger et videre manuskriptmateriale som klart 'matcher'. Spriket i "aleksandrinske" manuskripter nekter ré-konstruksjon av en evt. aleksandrinsk "tekstform"; forsøket blir kun eklektisk kónstruksjon.

Wilbur N. Pickering⁵ lister 26 N.T.-manuskripter fra Katarinaklosteret; de mest "aleksandrinske" av dem er "very different, distinct from each other; ingen er en kopi av Alef, hvilket jeg finner kuri-

øst. Alef ble opplagt ikke kopiert - hvorfor?" "Men over ti mennesker prøvet å korrigere den, ned gjennom århundrene, så de visste den var der."

Sagrusten forteller at Codex Sinaiticus i 1862 "blir gitt i gave til tsaren av Russland... den høye beskytteren til den ortodokse kirka... klosteret ønsket å pleie forbindelsen til Moskva". (s.51) "Den endelige og formelle foræring av codexen har Sinaiklosterer aldri foretatt. Forespørsler ble ikke besvart. Dette har man tolket derhen at munkene ikke lenger interesserte seg for hele saken, og stilltiende har man regnet med at overdragelsen er skjedd. Iallfall opptrer Russland i år 1933 som eierlegitimert besitter og selger codexen til British Museum i London for en pris av hundre tusen pund. Men man kunne nok tenke seg en annen oppfatning av eiendomsforholdet ..."⁶

Til denne dag refererer munkene i St.Katarina til Tischendorf som 'tyven'.⁷

5. CODEX VATICANUS

"er omtalt for første gang i 1475" og "blir, i likhet med Codex Sinaiticus, datert til 300-tallet." (s.56) "De er ikke bare totalt overlegne alt annet som er funnet fra det samme tidsrommet; de er to av de mest storslagne biblene som noen gang er laget. Ikke bare i kvaliteten og alderen på teksta de inneholder". "I Codex Vaticanus fikk forskerne tilgang til ei tekst som lå nærmere apostlenes tid enn noen tekst de hadde sett før." (s.58) "Nettop nøyaktigheten er typisk for Codex Vaticanus. Manuskriptet regnes som et av de aller mest pålitelige til Det nye testamentet, og i evangeliene er det regnet som det aller viktigste manuskriptet i tekstforskninga." (s.60)

Til dette med "kvaliteten" og "nøyaktigheten":

"Alene i evangeliene utelater codex B (Vaticanus) ord eller hele setninger intet mindre enn 1491 ganger. Den bærer spor av skjødesløs avskrift på hver side. Codex Sinaiticus ... I mange tilfeller er 10, 20, 30, 40 ord droppet av ren skjødesløshet. Bokstaver og ord, endog hele setninger, er ofte skrevet to ganger, eller påbegynt og umiddelbart avsluttet; medens den store blunder hvor en setning er utelatt fordi den hender seg å ende med de samme ord som i forutgående setning, opptrer intet mindre enn 115 ganger i Det Nye Testamente."⁸

Philip Mauro oppgir ord-divergensen mellom den tradisjonelle tekst og Vaticanus til 7578 i evangeliene; tilsvarende for Sinaiticus, nær ni tusen.⁹

4

"Hoskier, after filling 450 pages with detailed and careful discussion of the errors in Codex B and another 400 on the idiosyncrasies of Codex Aleph, affirms that in the Gospels alone these two MSS differ well over 3,000 times, which number does not include minor errors such as spelling, nor variants between certain synonyms which might be due to "provincial exchange"; skriver Pickering,¹⁰ og tilføyer at "the demands of logic require that one or the other (perhaps both) must be wrong at those points."

"Hoskier, after his thorough ... study of Codex B, offered this verdict: "the maligned Textus Receptus served in large measure as the base which B tampered with and changed.""¹¹ Herman C. Hoskier skriver ellers at "early all revision appears to center in Egypt, and to suppose all the other documents wrong when opposed to these Egyptian documents is unsound and unscientific".¹²

Sagrusten anfører ellers, understøttende Vaticanus' fortreffelighet, et par sitater av F.J.A. Hort (som anså protestantismen for en forbigående parentes¹³), samt en (annen) romanist, Carlo Maria Martini S.J.

"It is easy to understand why the Codex Vaticanus Ms. is cherished at the Vatican; for its corruptions are what make it valuable to the leaders of the papal system. We can conceive therefore the satisfaction of those leaders that their highly prized Ms. has been allowed to play the leading part in the revision of the English Bible, than which there is nothing on earth they have more reason to fear."

Konstaterer Philip Mauro.¹⁴

Men de eldste og verste manuskriptene er ikke uttømt.

6. POPYRIER; POPYRUS 66

Vi er i bokens DEL 3, kap. "Den eldste evangelieboka: Papyrus 66". (s.120)

"Hva slags tekst er det vi finner i Papyrus 66? Vi finner i hovedsak den samme bibelteksta som vi bruker i dag... Forskeren Philip Comfort har gransket manuskriptet nøye...: "Skriveren har blitt så oppslukt

av det han leste at han ofte glemte den nøyaktige ordlyden ... forstyrret av at han leste teksta i lengre logiske avsnitt og dermed formet detaljer i ordlyden selv... det var flere feil han ikke fikk rettet opp, og de ble seinere rettet av en annen". (s.121) "Manuskriptet er skrevet av en profesjonell skriver", fortsetter Sagrusten; d"et er ikke sikkert at han kjente teksta i Johannesevangeliet så godt, før han fikk oppdraget med å lage et nytt eksemplar." Kanskje ikke i det hele tatt?

"Consider the case of P⁶⁶. This papyrus manuscript is perhaps the oldest (c. 200) extant N.T. manuscript of any size (it contains most of John). It is one of the worst copies we have. It has an average of roughly two mistakes per verse - many being obvious mistakes, stupid mistakes, nonsensical mistakes."¹⁵ "For that matter P⁶⁶ has so many Byzantine readings that its copyist must have had access to a byzantine exemplar, which would necessarily belong to the II century! The circumstance that some Byzantine readings in P^{66*} were corrected to Egyptian readings, while some Egyptian readings in P^{66*} were corrected to Byzantine readings, really seems to require that we posit exemplars of the two types - between them the two hands furnish clear evidence that the Byzantine text, as such, existed in their day."¹⁶

Men videre til

7. POPYRUS 75

"Året er 2007, og det gamle manuskriptet er blitt donert til Vatikanet." (s.123) Det stemmer formodentlig.

"Det var tekstforskeren Carlo Martini (1927-2012) som først oppdaget likheten mellom Papyrus 75 og Codex Vaticanus. Martini var erkebiskop i Milano fra 1980 til 2002 og eneste katolske medlem i komiteen bak den vitenskapelige utgava av den greske teksta i Det nye testamente, Novum Testamentum Graece. Første gang han viste likheten mellom de to manuskriptene, var i 1965." (s.125)

Det var vel kanskje rimelig at en jesuit¹⁷ skulle "oppdage" at et eldre manuskript 'underbygget' Codex Vaticanus?

P⁷⁵ må "opprinnelig ... ha inneholdt hele Lukas- og Johannesevangeliet." (s.123)

"E.C. Colwell analyzed P⁷⁵ and found about 145 itacisms plus 257 other singular readings, 25% of which are nonsensical. From the pattern of mistakes it is clear that the copyist who did P⁷⁵ copied letter by letter!"¹⁸

"Både P⁶⁶ og P⁷⁵ har generelt blitt påstått å tilhøre den "Alexandri-nske tekst-type", skriver Pickering, og refererer en studie han mener krever en annen konklusjon, en studie som sammenligner Alef (Sin.), B (Vat.), P^{45,66,75} og T.R. (Textus Receptus)¹⁹.

"... in the area covered by Klajn's study the TR has more early attestation than B and twice as much as Aleph - evidently the TR reflects an earlier text than either B or Aleph! It is clear that P⁷⁵ is closer to B than to Aleph, but almost as close to TR as B. That this is not a 'fluke' is evident from the following: where P⁷⁵ and B disagree, one or the other is always with the Byzantine text, about even on both sides, which implies that the Byzantine must be older. The copyist who produced P⁷⁵ must have had a Byzantine exemplar in front of him."²⁰

Men avslutningsvis om P^{66,75}:

"The fact that the transcriber of P⁷⁵ copied letter by letter and that of P⁶⁶ syllable by syllable (Colwell, "Scribal habits", p. 380) suggests strongly that neither one knew Greek. When transcribing in a language you know you copy phrase by phrase, or at the very least word by word. P⁶⁶ has so many nonsensical readings that the transcriber could not have known the meaning of the text."²¹

Så langt de eldste N.T.-manuskripter; "the earliest manuscripts are dotted helter-skelter over a wide spectrum of variation. Although varying degrees of affinity exist between and among them, they should be treated as individuals in the practice of textual criticism."²²

8. EGYPT M.M.

Om der ikke kan påvises en "aleksandrinsk tekst-form" i de eldste N.T.-håndskrifter, så er deres opprindelse i Egypt bedre etablert.

Samtidig skal erindres at de nytestamentlige skrifter konsekvent ikke er skrevet i Egypt, ikke er spesifikt adressert til Egypt, og følgelig heller ikke kopiert primært i Egypt.

"Egypt was distinguished from other provinces of the Church, so far

as we can judge, by the early dominance of gnosticism." Pickering siterer Kurt og Barbara Aland. Kurt Aland "further informs us that "at the close of the 2nd century" the Egyptian church was "dominantly gnostic" and then goes on to say: "The copies existing in the gnostic communities could not be used, because they were under suspicion of being corrupt." Now this is all very instructive - what Aland is telling us, in other words, is that up to A.D. 200 the textual tradition in Egypt could not be trusted."

"... we need to pause to reflect on the implications of Aland's statements. He was a champion of the Egyptian ("Alexandrian") text-type, and yet he himself informs us that up to A.D. 200 the textual tradition in Egypt could not be trusted and that by 200 the use of Greek had virtually died out there. So on what basis can he argue that the Egyptian text subsequently became the best? Aland also states that in the 2nd century, 3rd century, and into the 4th century Asia Minor continued to be "the heartland of the Church". This means that the superior qualifications of the Aegean area to protect, transmit and attest the N.T. Text carry over into the 4th century! It happens that Hort, Metzger and Aland (along with many others) have linked the "Byzantine" text-type to Lucian of Antioch, who died in 311. Now, really, wouldn't a text produced by a leader in "the heartland of the Church" be better than whatever evolved in Egypt? Of course I ask the above question only to point out their inconsistency. The 'Byzantine' text-type existed long before Lucian."²³

"The 'Byzantine' text-type", Textus Receptus, flertallsteksten; termene går litt om hverandre. "Denne teksttypen har mange små forskjeller fra den vi finner i de gamle papyrusmanuskriptene fra Egypt", opplyser Sagrusten (s.174-5), (det skulle da mankere?), og han 'forklarer' at den er nemlig blitt polert gjennom hundrevis av år med avskrift."²⁴

Kronologisk befinner Sagrusten seg ved reformatjonen og de manuskriptene vi har i dag, som viser oss ei eldre tekstform, var ikke funnet ennå. Derfor var Textus Receptus det beste en hadde tilgang til på 1500-tallet... Det var Textus Receptus som var bibelteksta med stor B" (s.179)

Men Sagrusten har dog informert oss (s.56) at Codex Vaticanus, bibelmanuskriptet som benevnes med stor B, er "omtalt ... i 1475."

"There was no necessity... for Erasmus to obtain a transcript because he was in correspondence with Professor Paulus Bombasius at Rome, who sent him such variant readings as he wished", refereres S.P. Tregelles.²⁵ "A correspondent of Erasmus in 1533 sent that scholar a number of selected readings from it, as proof of its superiority to the Received Greek Text", siteres Kenyon^{26,27}, (the "Reiceived" er (kort) atter et navn på Textus Receptus, den trad. etc.); og B.C. Wilkinson fortsetter: "Erasmus, however, rejected these varying readings of the Vatican Manuscript because he considered from the massive evidence of his day that the Received Text was correct."^{28a}

Og vi er fremme ved

9. SAGRUSTEN, ERASMUS, OG DEN REFORMATORISKE BIBELOVERSETTELSES- TRADISJON

Sagrustens DEL 4 gjelder manuskripter til Det gamle testamente; DEL 5 kalles "Å legge puslespillet"; jeg har allerede sitert fra kapitlets "Tekstutgaver og forskjeller", s.174-5.

"En engelsk tekstforsker skrev at han ikke kunne komme på noen annen bok som hadde flere feil enn tekstutgava til Erasmus" (s.177); Sagrusten gjengir en ikke navngitt autoritet.^{28b}

Det første alment tilgjengelige greske N.T. utkom 1516 i Basel, Sveits. "Helt fram til 1880-åra var det reviderte utgaver av denne som dannet grunnlaget for de fleste bibeloversettelser i verden." (s.177) "La oss sammenfatte: I dette arbeidet har Erasmus brukt toppen sju manuskripter, og ingen av dem er skrevet tidligere enn på 1100-tallet. Han brukte bare noen få måneder på arbeidet, og de siste versene har han konstruert selv." "Det siste arket av manuskriptet manglet. Derfor oversatte han de seks siste versene fra latin til gresk og lot som ingen ting." "Det er virkelig ei tekstutgave som er "presset fram i full fart". Likevel blir dette hastverksarbeidet grunnlaget for alle store bibeloversettelser de neste 350 åra. Dette er også teksta som våre danske og norske bibelutgaver var oversatt fra, til og med 1800-tallet."

"Nå skal det sies at mange av feilene i førsteutgava ble rettet i seinere utgaver... Likevel beholdt seinere utgavere på 1500- og 1600-tallet i hovedsak den teksta som Erasmus hadde gitt ut i 1516." (s. 178)

"Da Martin Luther (1483-1546) laget sin tyske oversettelse av Det nye testamente på ti uker vinteren 1521-22, brukte han teksta til Erasmus som grunnlag. Også den mest berømte bibeloversettelsen i verden, den engelske King James-oversettelsen fra 1611, er gjort ut fra Textus Receptus. Teksta til Erasmus var enerådende til slutten av 1800-tallet." (s179)

"Textus Receptus"-utgavene 'reflekterer' den brede, samstemte tekstoverlevering, og er naturligvis "i hovedsak den teksta som Erasmus hadde gitt ut i 1516", for å si det med Sagrusten. Men manuskriptgrunnlaget tiltok og "dette hastverksarbeidet", t"eksta til Erasmus" var ikke enerådende henved firehundre år. "Av over tredve "T.R."-utgaver, er få identiske."^{29,30}

Sagrusten forteller oss at Erasmus oversatte "de seks siste versene fra latin til gresk og lot som ingenting." (s.178)

"What then is found on page 675 in the 1516 Annotationes? ...:

"However, at the end of this book, I found some words in our versions which were lacking in the Greek copies, but we added them from the Latin."³¹

Martin Luther nyttet ved sin første N.T.-oversettelse, Erasmus 2. utgave (1519), og med denne var Erasmus' greske N.T. i flg. A.T. Robertson trykket i 3300 eksemplarer^{32a}, et antall Sagrusten tilskriver 1. utgaven. (s.177) "The total number of copies of the 1516 and 1519 editions amounted to 3,300."^{32b}

William Tyndale (brent 1536), med gjennomgående betydning for engelsk bibeloversettelse, oppgis ha nyttet Erasmus 3. utgave (1522); King James-oversettelsen (eller revisjonen om man ønsker), 1604-1611, oppgis primært ha nyttet en senere Theodore Beza-utgave;^{33a} lærde språkkunnige arbeider da ca. hundre år etter den sprenglærde Erasmus.

Denne Desiderius Erasmus; "Through his study of the writings of Jerome and other Church Fathers Erasmus became very well informed concerning the variant readings of the New Testament text. Indeed almost all the important variant readings known to scholars today were already known to Erasmus more than 460 years ago and discussed in the notes (previously prepared) which he placed after the text in his editions of the Greek New Testament. Here, for example, Erasmus dealt with such problem passages as the conclusion of the Lord's Pray-

er (Matt 6:13), the interview of the rich young man with Jesus (Matt 19:17-22), the ending of Mark (Mark 16:9-20), the angelic song (Luke 2:14), the angel, agony, and bloody sweat omitted (Luke 22:43-44), the woman taken in adultery (John 7:53-8:11), and the mystery of godliness (1 Tim 3:16)."^{33b,34}

"Teksta til Erasmus var enerådende til slutten av 1800-tallet", skriver altså Sagrusten etter en raskgjennomgang av reformatorisk bibeloversettelse, og spør umiddelbart "Hva skal vi si om Textus Receptus i dag? Forskerne vet godt hvilke manuskripter Erasmus brukte... Erasmus laget ... teksta si ut fra en håndfull dårlige eksemplarer av ei sein tekstform som inneholdt mange tillegg. I dag bygger nye oversettelser av Bibelen på et mye bedre grunnlag. La oss sammenligne: Erasmus brukte bare seks eller sju manuskripter som grunnlag for teksta si; i dag blir Det nye testamentet oversatt fra ei gresk tekst som bygger på nesten seks tusen greske manuskripter." (s.179)

Den reformatoriske bibeloversettelses-tradisjon bygger på fler enn Erasmus' "seks eller sju manuskripter"; "i dag blir Det nye testamentet oversatt fra" stort sett Nestle-Aland/United Bible Society (NA/UBS eller bare NU), og t"his UBS text is ... a product of the majority of the scholars - not a majority of the manuscripts."³⁵

10. FORSKJELLER MELLEMANUSKRIFTER

Sagrusten går videre over til manuskript-varianter; jeg tar ett sentralt eksempel; Markus 16,9-20:

"Det er ikke før på 400-tallet vi finner de første manuskriptene med den lange avslutninga. Den er fint satt sammen; det må være en betydelig kristen teolog som har gjort det: Han eller hun sammenfatter noen av de vakreste fortellingene fra de tre andre evangeliene og Apostlenes Gjerninger og lar dem avslutte Markusevangeliet." (s.191)
"Evangeliet må ha hatt ei lengre avslutning som er borte i dag." (s.194) "Den er et sjeldent eksempel på at vi ikke vet hva som har skjedd med den opprinnelige teksta." (s.196)

Og implikasjonen ved at evangeliet "må ha hatt ei lengre avslutning som er borte i dag"?

Wilbur N. Pickering's 17 sideres appendix E, "Mark 16:9-20 and the

Doctrine of Inspiration", mér enn antyder svaret.

11

"I am writing from the position of one who believes in the verbal, plenary inspiration of Scripture and am addressing those who believe (or would like to believe) that the Bible is God's Word written - "all Scripture is God-breathed" (2 Timothy 3:16).^{36a,36b}

Pickering viser vidnesbyrdet fra N.T.-manuskripter, oversettelser, leksjonarier, kirkefedre (herunder Ireneus som bevidner evangeliets '12 siste vers' i det 2. århundre); han forklarer til dels de få unntakene. Av 1700 eksisterende greske manuskripter listes 3 uten evangeliets avslutning, MSS B, 304 og Alef. Alef utgår, da allerede Tischendorf har advart at det aktuelle arket i Codex Sinaiticus er skrevet med en annen hånd og annet blekk enn det øvrige; Alef's vidnesbyrd er tapt, men trekk ved det aktuelle ark tilsier de '12 siste vers' å ha vært tilstede i originalen. Der gjenstår 2, hvorav B, Vaticanus, atypisk for manuskriptet, har en tom kollonne mellom Markus og Lukas.

Tekstvidnesbyrdet bak Mark.16,9-20 er tilnærmet unisont. Så hvorfor kontinuerlig bibringe usikkerhet?

"Since God the Son on earth emphatically declared, "till heaven and earth pass away not one jot or one tittle will by any means pass from the Law till all is fulfilled" (Matthew 5:18), I conclude that He would never permit a true reading to disappear from the manuscript tradition. I am well aware that Jesus was presumably referring specifically to the Pentateuch. How then can I apply His statement to the NT? First, jots and tittles refer to letters, not concepts or ideas; in fact they are the smallest of letters. Our Lord's words constitute a rather radical declaration about the preservation through time of the precise form of the Sacred Text. The third chapter of 2 Corinthians makes clear that the "new covenant" (verse 6) is "more glorious" (verse 8) than the old, including the very Decalogue itself ("engraved on stones," verse 7). Chapters 7 through 9 of Hebrews demonstrate the general superiority of the new covenant over the old and Jesus Himself both guarantees (7:22) and mediates (8:6) this "better" covenant. I conclude that God's protective interest in the New Testament must be at least as great as His protective interest in the Old. 1.Chronicles 16:15 declares that interest to extend to a thousand generations; in other words, to the end of the world (there have yet to be 300, since Adam).

To be faced with the task of recognizing the genuine reading among two or more variants is one thing; to affirm that something so crucial as the ending of a Gospel has disappeared without a trace is altogether different. If Mark 16:9-20 is not genuine then it would seem that Christ's statement in Matthew 5:18 is in error."³⁷

"I submit that the central 'issue' has to do with the authority of Scripture. When the Protestant Reformation appealed to the Scriptures (in the original languages) as the supreme authority, the Roman Catholic Church countered by pointing to the textual variation in the manuscripts and challenging the Reformation leaders to produce the standard. In the eighteenth and nineteenth centuries destructive critics went beyond the variants to challenge the date, authorship and composition of the individual books of the Bible. I consider that these challenges have been adequately handled by others and return to the problem of textual variation.

How does textual variation affect the authority of Scripture? It depends. Is that authority to be seen as absolute or relative? If we are prepared to settle for a relative authority, the 'Neo-orthodox' position, we can assimilate an admixture of error in the Text. But if we wish to claim absolute authority the standard must be perfect."³⁸

"... during the past 200 years critics have convinced the majority (in Europe and North America) that the standard is gone, with the resulting spiritual and moral confusion we see on every side."³⁹

"I wonder sometimes if people really believe what the glorified Jesus said in Revelation 22:19", avslutter Pickering app. E i The Identity of the New Testament Text IV.

"Vi oversetter fra ei tekst som er mye mer pålitelig enn den de brukte den gangen", skriver Sagrusten mot slutten av kap. "Erasmus og den første greske teksta".

"... oversetter ..."

11. DEN SOM FÅR Å VITE HVORDAN PØLSER OG 'BIBELOVERSETTELSER' BLIR TIL, ...

Vi er i randen av Sagrustens aktuelle tema, men midt i Sagrustens fag som 'bibeloversetter' i Bibelselskapet.

"Knausgård 2008:161 gir et interessant glimt fra prosessene med NO11, 13 der han sier at en gradvis så en helt generell tendens til at primæroversetterne (teologene) var "frie", mens stilistene argumenterte for mer "tekstnære" formuleringer. På et punkt skal primæroversetteren ha sagt til Knausgård: "(...) nå har vi jo byttet roller helt! Du, stilisten, sitter der og argumenterer for at teksten skal være så nær grunnteksten som mulig, mens jeg, oversetteren, sitter her og vil ha det så idiomatisk norsk som mulig!"⁴⁰ Og 'Bibel 2011' er "uten tvil fremdeles en idiomatisk oversettelse."⁴¹

"Formerly the central question was what one translated. Today the central question is for whom is one translating. The attention is shifting from translating into the English language to translating for English-speaking people."⁴²

"In regard to Bible versions many contemporary Christians are behaving like spoiled and rebellious children. They want a Bible version that pleases them no matter whether it pleases God or not. "We want a Bible version in our own idiom," they clamor. "We want a Bible that talks to us in the same way in which we talk to our friends over the telephone. We want an informal God, no better educated than ourselves, with a limited vocabulary and a taste for modern slang." And having thus registered their preference, they go their several ways. Some of them unite with the modernists in using the RSV or the NEB, Others deem the NASV or the NIV more "evangelical". Still others opt for the TEV or the Living Bible.

But God is bigger than you are, dear friend, and the Bible version which you must use is not a matter for you to decide according to your whims and prejudices. It has already been decided for you by the workings of God's special providence. If you ignore this providence and choose to adopt one of the modern versions, you will be taking the first step in the logic of unbelief. For the arguments which you must use to justify your choice are the same arguments which unbelievers use to justify theirs, the same method. If you adopt one of these modern versions, you must adopt the naturalistic New Testament textual criticism upon which it rests."^{43,44}

"Etter mi meining finst det berre to vegar. Enten må omsetjaren la forfattaren vere i fred så langt som råd og bevege lesaren i retning forfattaren - eller la lesaren vere i fred så lang som råd og bevege forfattaren i retning lesaren", skriver Friedrich Schleiermacher i

1813.⁴⁵ Hva gjør man når forfatteren er Gud og leserens primærbehov er å komme "i retning" ham?

14

Som grunn-"tekst-kritikken" i betydelig grad var og er, mentalt i lommen på Fenton John Anthony Hort, således "oversettelsen" i Eugene Nida's, og t"ranslation theorists who have always sat at the feet of Nida can be expected to resist any fundamental change in their theoretical orientation."⁴⁶

"As long as the Bible has been translated, the translators have taken into account the receptor, who can only understand the message if it is rendered in his own language."⁴⁷

"God did not give eternal truths, says Nida, but granted communication. He revealed Himself through the imperfections of human language. It is not our duty to canonize the imperfect form, but it is our task to let the purpose of the revelation find expression in a different culture that have its own limitations."⁴⁸ "Nida states emphatically that the biblical revelation is not "absolute" and applies Paul's statement that "now we see through a glass, darkly" (1 Cor.13:12) to the biblical revelation itself, which as the really incarnate Word can offer no absolute truth." " It is easy to understand why literal accuracy is not considered of prime importance by those who hold such views. To them the power of a translation does not lie in its literal association with the original text, but in its reaching modern man. Loyalty to the revelation of the incarnate Word, then, means that the needs of the receptor are given priority over the original form of the message."⁴⁹

"There is no formal equivalence between the original message and the translated message. What is needed is not a static equivalence but a dynamic equivalence."⁵⁰ "The theology inherent in the theory of dynamic equivalence is related to a view of God, man, and the world closely associated with modern philosophy and the sciences based upon it."⁵¹

"Very much simplified, Nida's view states that there are four universal semantic categories to which every utterance can be reduced and from which one can build up another equivalent expression. These four categories are:"⁵²

Objects, Events, Abstracts and Relations. "The four basic semantic categories press the meaning of the sentence into an empirical framework. It is striking that the existence of four basic semantic categories is posited, but not proven... Nida and Taber suggest that these four categories are universal: "This means that the entire universe of experience is divided among these four categories."

The origin of this fourfold division is to be found in eighteenth-century empiricism. This philosophy led Hume into scepticism and he was left with only the things and events perceived... In reaction to Hume, the Scottish school defended a more optimistic empiricism based on intuitionism... Intuitionism then, especially in the case of George Campbell (1719-1796), arrived at the fourfold division of the empirical world in Things, Operations, Attributes, and Connexions. It is important to see how this quadruple division gave expression to an empirical philosophy.

This division into four parts by the school of intuitionism was confined to the immanent world of experience shutting out the transcendental world. Thus this fourfold division's reappearance in modern translation theory results in translations which, under the pressure of this model, more and more recognize only a nontranscendental world."⁵³

"The Bible teaches that the colorful pageant of dynamic cultures throughout history is the product of a universal unwillingness to acknowledge God. The Scriptures, after all, appeal to both the scientifically educated European and the Polynesian native with one word: "Adam, where art thou?" That word must be translated into many different languages, but it is one word directed to every age and culture. It does not demand a transformation to each age and culture, but the conversion of anyone who would understand.

It seems respectful to say that our human language is too small and too narrow for transmitting eternal, absolute, and divine truths; but in fact it is most disrespectful. It says that when the Lord God created man in His image, He made him too limited to receive the truth. It also implies that the Creator was not capable of granting man a language ability sufficient for man to confess his Creator in his words... Thus the miracle of conversion in the heart - not the medicine of dynamic equivalence - is the first great need. Through conversion man is made ready to hear things that by nature he does not

want to hear and is incapable of truly comprehending."⁵⁴

Fra Jakob van Bruggen til Michael Marlowe:

"Obviously the Bible is very old, from "a previous age," and in fact ancient. There is not much hope of understanding it if we come to it with a hatred of things that seem old. And I do not think ordinary people have this attitude."⁵⁵

"... we would maintain that the entire purpose of a translation is to present accurately in another language what was said in the original. If this requires words and expressions that the reader does not use every day, then so be it."⁵⁶

"Fortunately, the defects of our language are not so numerous and serious that we are unable to produce a serviceable, tolerably accurate translation of the Bible. But the linguistic capacity we do enjoy is often owed to the historic influence of Greek and Hebrew upon English, as mediated by literal translations of the Bible."⁵⁷

"Nida never acknowledges any legitimate place for tradition, gives no attention to the question of exegetical accuracy, sees no value in theological terms, and, indeed, he completely ignores all of the considerations I have raised in this book. Even the "literary" translations are to be judged purely "in terms of the response of the audience."⁵⁸

"There is something deeply inappropriate about changing every twenty years the words of "the Father of lights, with whom there is no variation or shadow of change." or of the One who is "the same yesterday, today, and forever."⁵⁹

"The Apostles themselves were translators... From these examples we can see readily enough that the inspired authors of the New Testament favored literal translation, with Hebrew idioms and all carried straight over into Greek."⁶⁰

"When the translators of the early English versions could find no exact equivalent for the original words, they did not settle for the "closest natural equivalent," but instead borrowed words from Greek and Latin, or coined brand new words in English. Among the many words that Wycliffe introduced (mostly from Latin and French) were "female," "childbearing," "affliction," "consume." etc. "Tyndale introduced

"Passover," "scapegoat," "atonement," "beatiful,"" etc. "The same is true of idioms. Most people do not realize how many Hebrew idioms have become naturalized in English by means of literal renderings in Bible versions."⁶¹

"In 1409 a third pope was elected by cardinals meeting at Pisa. Christians everywhere began to wonder how the Pope could be seen as the ultimate authority in the Catholic Church when there are three of them, all duly elected by cardinals, excommunicating one another. In the midst of this crisis of authority, John Wycliffe stepped forward with a Bible, and declared that Scripture alone should be regarded as the ultimate authority, and the standard against which all teachings and practices were to be judged."⁶² "Theologians like to emphasize that the authority and inspiration of Scripture pertain only to the original text in Hebrew and Greek, and not to any translation. An English version of the Bible cannot be canonized and treated as fully equivalent to the originals. But as a practical matter, there is really no use talking about the Bible's authority if you are not going to give your people a reliable translation. If the versions disagree sharply, how is anyone to know what the Word of God really says?"⁶³

12. SLUTNING

Thoralf Gilbrant oppsummerer i 1994: "Først lar en subjektivt skjønn avgjøre hvilket tekstgrunnlag en skal bygge på. Dernest benytter en seg av en idiomatisk oversettelsesmetode som er like avhengig av oversetterens subjektive skjønn, og som går ut på at en mer eller mindre fritt skal forklare grunntekstens mening istedenfor å oversette dens ord."⁶⁴

Og Edward Miller spør betimelig, år 1886, "Could the effect of the sacred Presence of the Holy Ghost in the Church be looked for in any more important and peculiar province, than in the preservation of the fashion and lineaments of that body of written records and teachings which He Himself has inspired?"⁶⁵

"It has been commonly argued, for at least 200 years, that no matter what Greek text one may use no doctrine will be affected." "The discrepancy between NU and the Majority Text is around 8% (involving 8% of the words). In a Greek text with 600 pages that represents 48 solid pages' worth of discrepancies! About a fifth of that reflects om-

issions in the eclectic text, so it is some ten pages shorter than the Majority Text. Even if we grant, for the sake of the argument, that up to half of the differences between the Majority and eclectic texts could be termed 'inconsequential', that leaves some 25 pages' worth of differences that are significant (in varying degrees). In spite of these differences it is usually assumed that no cardinal Christian doctrine is at risk (though some, such as eternal judgment, the ascension and the deity of Jesus, are weakened). However, the most basic one of all, the divine inspiration of the text, is indeed under attack.

The eclectic text incorporates errors of fact and contradictions, such that any claim that the New Testament is divinely inspired becomes relative, and the doctrine of inerrancy virtually untenable. If the authority of the New Testament is undermined, all its teachings are likewise affected. For well over a century the credibility of the New Testament text has been eroded, and this credibility crisis has been forced upon the attention of the laity by the modern versions that enclose parts of the text in brackets and have numerous footnotes of a sort that rise doubts about the integrity of the Text."⁶⁶

John William Burgon reviderte 1881-'revisjonen' av det engelske N.T., ved hvilket trøblet for alvor tiltok, en 'revisjon' mye basert på en fersk gresk-utgave av F.J.A. Hort og B.F. Westcott, (mye en 'Vaticanus'-utgave): "The one great Fact, which especially troubles him ((Hort)) and his joint Editor - (as well it may) - is The Traditional Greek Text of the New Testament Scriptures. Call this text Erasmusian or Complutensian, - the text of Stephens, or of Beza, or of the Elzevirs, - call it the 'Received,' or the Traditional Greek Text, or whatever other name you please; - the fact remains, that a Text has come down to us which is attested by a general consensus of ancient Copies, ancient Versions, ancient Fathers. This, at all events, is a point on which (happily) there exists entire conformity of opinion between Dr. Hort and ourselves. Our Readers cannot have yet forgotten his virtual admission that, - Beyond all question the Textus Receptus is the dominant Graeco-Syrian Text of A.D. 350 to A.D. 400."⁶⁷ Alfred Martin tilføyer: "Since these dates go back to the time of the production of B and Aleph, why is their authority always flaunted by reason of their superior age?"

Og Wilbur N. Pickering anno 2014: "Given my presuppositions, I consider that I have good reason for declaring the divine preservation of the precise original wording of the complete New Testament Text, to this day. That wording is reproduced in my edition of the Greek NT, available from www.walkinhiscommandments.com. BUT PLEASE NOTE: whether or not the archetype of \mathbf{f}^{35} is the Authograph (as I claim), the fact remains that the MSS collated for this study reflect an incredibly careful transmission of their source, and this throughout the middle ages."^{68,69a} Der var aldri noget egentlig "Puslespill".^{69b}

"To sum it up... "What difference does it make?" Not only do we have the confusion caused by two rather different competing forms of the Greek text, but one of them (the eclectic text) incorporates errors and contradictions that undermine the doctrine of inspiration and virtually vitiate the doctrine of inerrancy; the other (the Majority Text) does not. The first is based on subjective criteria, applied by naturalistic critics; the second is based on the consensus of the manuscript tradition down through the centuries. Because the conservative evangelical schools and churches have generally embraced the theory (and therefore the presuppositions) that underlies the eclectic text (UBS³/N-A²⁶), there has been an ongoing hemorrhage or defecation within the evangelical camp with reference to the doctrines of Biblical inspiration and inerrancy (especially). The authority of Scripture has been undermined - it no longer commands immediate and unquestioned obedience. As a natural consequence there is a generalized softening of our basic commitment to Christ and His Kingdom. Worse yet, through our missionaries we have been exporting all of this to the emerging churches in the 'third world'. Alas!"⁷⁰

DertilMichael Marlowe om "dynamisk ekvivalens" og deromkring: "One has to wonder what sort of things the missionary translators have presented as the Word of God in the many tribal languages of Africa. A single heretical armed with this theory could do much damage. I once received a letter from an Ethiopian minister about "the Bible translated for most common Ethiopians languages by an organization called the UBS" which had created "an issue which troubles and become night mare for my people with me." He did not describe the problem in detail, but I have seen enough of modern translation theory to know what is possible."⁷¹

"I began this book with the thesis that the Bible belongs to the Church. But a corrupted church will naturally lead to a corrupted Bible, because its leaders will not be faithful in the stewardship of the written Word. Conversely, a corrupted Bible is a sign of a corrupted church."⁷² (Marlowe)

13. UTSYN

(Organ for Norsk Luthersk Misjonssamband)

I omgang med de helt grunnleggende emner, nemlig Skriften sélv og det grunnleggende i Skriften ("I begynnelsen skapte Gud"), leverer Utsyn gjentagent uheldige bidrag.

"Gud skapte - på seks dager?"; spør Utsyns overskrift; Anledningen er (N.L.M.s) Lunde Forlags utgivelse av G.S. & L. McLean og R. Oakland's "Gud skapte - Hvordan jorden ble til"; i 2004.

"Forfatterne tror at Gud skapte på seks dager. Dessuten sier de at jorda er ung, det vil si rundt 6 000 år", skriver Utsyn som har funnet det oppportunt å intervju en prof.dr.philos. som "forteller at det ikke er mange seriøse forskere som vil hevde noe slikt som dette."

2. mai 2014 anmeldes under overskriften "Blinkskudd" Espen Ottosens bok "Hvorfor skriver ikke Gud på himmelen? - Litt om min tvil - Mest om min tro", i hvilken vi blir nærmere kjent med Espen Ottosens tvil-somme tro (se min anmeldelse⁷³). Ottosens tro korresponderer ikke med Bibelens fremstilling av skapelsen.

I april 2014 utkom (også) A. årikstad m.fl.s "Skapelse og/eller evolusjon - Hva sier Bibelen?"; en bok som besvarer spørsmålet.⁷⁴ Boken (negativt) anmeldt i Utsyn 16. mai.⁷⁵

9. januar 2015 foreligger Utsyns anmeldelse av H.J. Sagrustens bok. "Det store puslespillet er en gave til alle bibelinteresserte bibellesere. Og den bør selvsagt bli pensum på alle bibelskoler." Implisitt i slik anmeldese er en diskreditering av (Lunde/N.L.M.-tilknyttede) Norsk Bibel som har en annen 'grunntekst-tilnærmeelse' enn Sagrustens. (Heller ikke Norsk Bibel herved anbefalt.)

1. En annen 'bibeloversetter', Anders Aschim, skriver gjentagent "hun" /"ho" om hankjønnsordet "oversetter"/"omsetjar". (ASCHIM,A., Bibelen 3.0 - Bak Bibel 2011; Verbum 2013; s. 189,236-7.)
2. "... vi leser i Matt.10,40: "Den som tar imot eder, tar imot meg, og den som tar imot meg, tar imot den som sendte meg." Dette innebærer jo intet mindre enn at apostlene ble utrustet med Kristi egen myndighet. Deres ord er altså Kristi eget ord." "Av innholdet i apostlenes oppdrag følger at det apostoliske ord, talt eller skrevet, i den første menighet umiddelbart gjaldt som Guds ord." (Hedegård,D.; Bibelen i min hverda - En bok om Bibelen, dens opprinnelse og innhold og vår bruk av den; Lunde, 2.oppl. 1976; s.22.26; Glem hva Hedegård skriver om skapelsens seks dager og menneskeslektens alder (s.47).)
(FORTS. NOTE 2: NOTE 76.)
3. Jeg vet ikke hva Sagrusten vet om emnet, men antar mange vegrer for å beskrive kappløpet om Qumran-funnet: "Nesten før den grundige undersøkelser og vurderingen av funnene kan begynne, dukker det opp nye funn. Men disse manuskriptene, eller nøyaktigere uttrykt disse bruddstykkene av manuskripter, blir ikke funnet i huler. De kommer fra dunkle basarer i de tvilsomme handelskvarterene i Betlehem og Jerusalem. Her kommer de for dagen, de skriftrullene som er skaffet unna av plyndrende beduiner. De priser som forlanges for dem nå, er enorme. Dessuten tilbyr man for det meste ikke rullene i hel tilstand, men deler dem på forhånd opp i flest mulig små fragmenter for å skru prisen i været. Betalingen skjer etter størrelsen. Et pund pr. kvadratcentimeter, det er kursen." "De offisielle instanser, myndighetene og instituttene, befinner seg i en grotesk situasjon. De må stadig vekk slutte avtaler med folk som bestjeler dem på løpende bånd. Sin eiendom - for funnene er regjeringens rettmessige eiendom - må de kjøpe tilbake fra røverne og enda godsnakke med dem for å holde dem i humør. Det regjering og vitenskapsmenn driver, er strengt tatt blomstrende svartebørs, men hva annetskal de gjøre? I årevis foregår dette kappløpet, ja det er ikke slutt den dag i dag." Günther S. Wegener skriver i 1958. (WEGENER,G.S.; En bok erobrer verden; Aschehoug 1959; s.225-7.)
4. Wegener s.200.
5. PICKERING,W.N.; THE IDENTITY OF THE NEW TESTAMENT TEXT IV; W.N.P. 2014; p.177-9.
6. Wegener s.201-2.
7. Pickering p.177.
8. J.Wm. Burgon, i GARRET,L.(ed.); Which Bible can we Trust?; Christian Centre Press 1982; p.151.
9. Garret s.151-2.
10. Pickering p.39, (H.C. HOSKIER; Codex B and its Allies, 1914).
11. Pickering p.50.
12. Codex B and ..., i FULLER,D.O.(ed.); Which Bible?; Inst. for Biblical Textual Studies pr.1995; p.141.
13. "... I remember shocking you and Lightfoot not so long ago by expressing a belief that 'Protestantism' is only parenthetical and temporary." (Hort i brev til Westcott 1864.) "Perfect Catholicity has been nowhere since the Reformation." "I have been persuaded for many years that Mary-worship and 'Jesus'-worship have very much in common in their causes and their results." (Hort; Fuller p.279; ref. oppgitt.)

14. Mauro, "a member of the bar of the Supreme Court of the United States"; Garret p.152.127.
15. Pickering p.103.
- 16 Ib. p.123.
17. "Martini entered the Society of Jesus in 1944 and was ordained a priest in 1952." "In 1962, he was given the Chair of Textual Criticism at the Pontifical Biblical Institute... and became its rector in 1969." "His appointment as Archbishop of Milan in 1980 was an unusual circumstance, as Jesuits are not traditionally named bishops." "In the consistory of 2 February 1983, he was assigned the title of Cardinal-Priest of Santa Cecilia in Trastevere." (Wikip. 26.01.15)
Medlem av U.B.S.-komitéen fra og med 2.utg. 1968. (Ad UBS-utgaver kan tilføyes at a "new, third edition, with more than five hundred changes (!), was published in 1975." (van Bruggen (note 35) p.23.))
18. Pickering p.104.
19. Ib. p.43.
20. Ib. p.44.
21. Ib. p.155.
22. Ib. p.46.
23. Ib. p.105-6.
24. Når Sagrusten omtaler d"en" "flertallsteksta" (best. form ent.) som "polert gjennom hundrevis av år", synes Sagrusten befinne seg et steds i "harmoniserings"-landskapet. "To insist that a variety of scribes separated by time and space and working independently, but all feeling responsibility to apply their critical faculties to the text, should produce a uniformity of text such as is exhibited within the "Byzantine" text seems to be asking a bit to much, both of them and of us. Hodges agrees. "It will be noted in this discussion that in place of the former idea of a specific revision as the source-point for the Majority text, some critics now wish to posit the idea of a "process" drawn out over a long period of time. It may be confidently predicted, however, that this explanation of the Majority text must likewise eventually collapse. The Majority text, it must be remembered, is relatively uniform in its general character with comparatively low amounts of variation between its major representatives. No one has yet explained how a long, slow process spread out over many centuries as well as over a wide geographical area, and involving a multitude of copyists, who often knew nothing of the state of the text outside of their own monasteries or scriptoria, could achieve this widespread uniformity out of the diversity presented by the earlier forms of the text. Even an official edition of the New Testament - promoted with ecclesiastical sanction throughout the known world - would have had great difficulty achieving this result as the history of Jerome's Vulgate amply demonstrates. But an unguided process achieving relative stability and uniformity in the diversified textual, historical, and cultural circumstances in which the New testament was copied, imposes impossible strains on our imagination." (Pickering p.85-6; Hodges; A Defense of the Majority Text; p.42.)
25. Fuller p.253
26. Ib.
27. "1533" er i tid før Erasmus' 5. greske N.T.-utgave av 1535.
- 28a. Fuller p.253.

28b. "Owing to the haste in production, the volume contains hundreds of typographical errors; in fact, Scrivener once declared, '((It)) is in that respect the most faulty book I know.'" (METZGER, B.M.; *The Text of the New Testament - Its Transmission, Corruption, and Restoration*; 2.ed; Oxford Univ. Press 1968; p.99.)

29. Pickering p.17.

30. Siden 'hellige kuer' ikke liker å dø (i flg. Pickering), så la oss repetere litt relevant, ferskere litteratur:

"... 1516. Erasmus bygde på studium av fleire greske manuskript, men ikkje alle var like like gode." "Utgåva til Erasmus fekk svært mykje å seie for bibelomsetjingsarbeidet i tida som følgde. Både den tyske Lutherbibelen og den engelske King James-omsetjinga bygde på dette arbeidet". (Aschim s.193.) "... Erasmus greske tekst. Det vi vet om de historiske omstendighetene rundt tilblivelsen av denne tekstutgaven, står i ganske skarp kontrast til den høye vurderingen som denne teksten tradisjonelt har vært - og i visse miljøer fortsatt er - gjenstand for. Erasmus utarbeidet sin tekst under sterkt tidspress." (Holmås (ref. 40) s.26.)

Utfra formuleringene ser det for meg ut som en rekke fagfolk har bestemt seg for å hekte et "hastverk"s-arbeid fra 1515-16 (som gitt Erasmus' for-kunnskaper er mindre "hastverk"s); hekte dette til hele den etterfølgende reformatoriske bibeloversettelses-tradisjon.

Om Erasmus' 1. utg. kan tilføyes: 1. utgaven 1516 ble "precipitated rather than edited" (Erasmus), men Erasmus var ikke uforberedt.

Sammen med Erasmus' greske 1. utgave ble trykket hans egen oversettelse til latin; den greske tekst med evt. utfordringer er ham kjent. "In AD 1514 Martin Dorp of the University of Louvain wrote to Erasmus asking him not to publish his forthcoming Greek New Testament." (Hills p.258.)

"It cannot be determined exactly when Erasmus first decided to prepare an edition of the Greek Testament, but on a visit to Basle in August 1514 he discussed (probably not for the first time) the possibility of such a volume with the well-known publisher Johann Froben. Their negotiations seem to have been broken off for a time, but were resumed in April 1515 while Erasmus was on a visit at the University of Cambridge." (Metzger p.98.)

31. KRANS, J.; Erasmus and the Text of Revelation 22:19; p.4; (www-doc.) Krans siterer (p.5) to forsvarsskrifter (mot Edward Lee) hvor Erasmus skriver "I added them, following the Latin codices" og "I supplied the Greek out of our Latin version." (Om man derfor, som Aschim (s.193), kan hevde at Erasmus "måtte ... tilbakeomsetje frå den latinske Vulgata-teksta", synes usikkert.) Erasmus fortsetter: "I did not want to conceal this from the reader, however, and admitted in the annotations what I had done."

Krans nevner ellers, som Hills, andre 'latin til gresk' -tilfeller; "Somewhat to my surprise, this aspect is often forgotten; most secondary sources only mention the final verses, not the many others in which Erasmus had to correct and supply the Greek text." (p.8); jvf. Hills (ref. 33a) p.261-5. "In his 4th edition of his Greek New Testament (AD 1527) Erasmus corrected much of this translation Greek (if it was indeed such) on the basis of a comparison with the Complutensian Polyglot Bible". (Hills p.165.)

Forøvrig har jeg så langt til gode å se det hevdet at kardinal Ximenes'/Stunica's Complutenser-polyglot skal ha trukket på Vaticanus-kodeksen; dette 'tross' sannsynliggjort manuskript-støtte fra Vatikanet.

32a. Fuller p.246.

32b. Metzger p.100.

33a. "The translators that produced the King James Version relied mainly, it seems, on the later editions of Beza's Greek New Testament, especially his 4th edition (AD 1588-1589). But also they frequently consulted the editions of Erasmus and Stephanus and the Complutensian Polyglot. According to Scrivener (AD 1884), out of the 252 passages in which these sources differ sufficiently to affect the English rendering, the King James Version agrees with Beza against Stephanus 113 times, with Stephanus against Beza 59 times, and 80 times with Erasmus, or the Complutensian, or the Latin Vulgate against Beza and Stephanus. Hence the King James Version ought to be regarded not merely as a translation of the Textus Receptus but also as an independent variety of the Textus Receptus." (HILLS, Edw.F.; The King James Version Defended; Eye Opener Publ.; 5.ed. 2006; p.287.)

33b. Hills p.260.

34. Hills' formulering samt at 1979 er siste utgave før Hills' bortgang 1981, synes bety at nevnte kunnskap/noter er tilstede 1516.

35. VAN BRUGGEN, J.; The Future of the Bible; Th. Nelson 1978; p.23.

36a. Pickering p.299.

36b. "Vårt eget private syn på Skriften har ingen betydning. Vi har bare å gjøre med det grunnleggende faktum at Skriften selv sier den er Guds ord.

Det finnes dem som forneker beviskraften i et slikt selvvitnesbyrd og helt tar avstand fra Skriften. Andre inntar den posisjon at en kan finne atskillig verdifullt og sant i Skriften. Men bare så lenge en ikke studerer Skriften grundig, kan en stå fast på et slikt standpunkt, for så snart en begynner å studere den grundig, finner en at det ikke finnes noe som kan kalles bort. Alt henger sammen på en organisk måte."

"Det var a priori mulig at Skriften var en dokumentsamling, som inneholdt ord og skildringer av en profet med en bestemt verdensoppfatning der noe var vesentlig og noe uvesentlig. Ut fra et slikt syn kunne en si at det riktignok er tydelig at Kristus satte stor pris på Skriften, men at dette ikke lenger har betydning for oss. Det bærende og vesentlige var hans lære om kjærlighet og frelse.

Men hvis en ser litt grundigere etter, finner en at hver eneste uttalelse av Jesus er avhengig av Skriften. Tar en bort hans lære om Skriften, finnes det ingenting igjen, hverken av kjærlighet eller frelse. Hvor vanskelig det enn må være å finne seg i dette faktum, går det ikke an å komme utenom det. Da er det konsekventere og ærligere å si: vi vil ikke ha noe med Skriften eller Kristus å gjøre i det hele tatt!

Men kan man gjøre det? Er det her spørsmål om å ta stilling til en blant mange tenkbare verdensoppfatninger? Jesus sier at noen tar imot, andre ikke. Men det er ikke spørsmål om en oppfatning, men om en virkelighet som omfatter hele verden. Og denne virkelighet finnes i Skriften." (ODEBERG; H.; Kristus og Skriften; Gry 1967; s.46-7.)

37. Pickering p.304.

38. Ib. p.302-3.

39. Ib. p.302.

40. BØE, S., HOLMÅS, G.O.; Når Ordet blir norsk - Norske bibeloversettelser 1945 - 2011; Tapir Akademisk Forlag 2011; s.222.

41. Ib. s.220.

42. van Bruggen p.29.
43. Hills p.320.
44. I f.m. "God's special providence" kan tilføyes van Bruggen's observasjon: "Throughout the history of Bible translation, wheter Greek, Latin, or Reformational, there has been a tendency for one translation to emerge as the standard. This was not a result of debate; it simply happened.
Although we are not bound to history, we must respect the lessons it teaches us. The conclusions of those who have gone before us must not be dismissed simply because they were formulated in former times. Great uncertainty attends radical breaks from the past, especially when the breaks are with a well-attested collective opinion; therefore, great caution should be used when change is contemplated."
(p.54)
- I Norge ble Resens oversettelse av 1607 "the standard".
45. Aschim s.256; Schleiermacher ikke generelt anbefalt.
46. MARLOWE, M.; AGAINST THE THEORY OF 'DYNAMIC EQUIVALENCE'; Rev. & Exp. 2012; bible-researcher.com ; ch.18.
47. van Bruggen p.69.
48. Ib. p.75.
49. Ib. p.76.
50. Ib. p.70.
51. Ib. p.78.
52. Ib. p.155.
53. Ib. p.160-1.
54. Ib. p.80-1.
55. Marlowe ch. 11.
56. Ib.
57. Ib. ch.7.
58. Ib. ch.23.
59. Ib. ch.11.
60. Ib. ch.3.
61. Ib. ch.13.
62. Ib. ch.25.
63. Ib.
64. GILBRANT, T.; Hva er skjedd med Biblen?; Rex 1994; s.325.
65. MILLER, E.; A Guide to the Textual Criticism of the New Testament; George Bell and Sons, London 1886; re-print Bibliolife 2014; p.63.
66. Pickering p.317-8.
67. Fuller p.170.
68. Pickering p.371.
- 69a. "Family 35 is an objectively/empirically defined entity throughout the NT; it has a demonstrable, diagnostic profile from Matthew 1:1 to Revelation 22:21." " Family 35 representatives come from all

over the Mediterranean area; the geographical distribution is all but total." (Pickering p.199.) "I have done a translation of this Text into English (the whole NT, with some 4,400 footnotes)"; "The title of this translation is, THE SOVEREIGN CREATOR HAS SPOKEN; Objective Authority for Living. The title of the Greek Text is, THE GREEK NEW TESTAMENT, According to Family 35." (p.200)

69b. Bibelselskapets forlag skriver i presentasjon av Sagrustens bok "Det finnes tusenvis av håndskrevne manuskripter til Bibelen. De danner et enormt puslespill som må legges hver gang en ny bibeloversettelse skal lages." (Verbum-katalog 2014; katalogen lister ellers en 'rosenkrans', (assosiasjonen synes gi seg selv; "Kristuskransen" kalles den), samt totalt 5 relaterte bøker; 2 hvor "perlekransen er inkludert" og 1 "kort innføring ... for konfirmanter og unge mennsker.")

70. Pickering p.336-7.

71. Marlowe ch.27.

72. Ib. ch.28.

73. D.J. Høgetveit; "Espen Ottosen; III"; gjestekommentar, kommentar-avisa.no ; mai (evt. juni) 2014.

74. D.J.H.; "Skapelse og/eller evolusjon - Hva sier Bibelen"; gjestekommentar, kommentar-avisa.no ; apr. 2014.

75. D.J.H.; "Skriften vs. Jon Kvalbein", "Jon Kvalbein; II", "Jon Kvalbein; III"; gjestekommentar, kommentar-avisa.no ; mai-juni 2014.

76. Det var "et krav at for å bli anerkjent som hellig skrift måtte et skrift være skrevet av en apostel eller av en aposteldisippel, eller det måtte ha apostolisk godkjennelse. Til et slikt ytre kjennetegn hørte også at skriftet helt fra begynnelsen av var blitt motatt som hellig skrift i de menigheter som kjente skriftet, og at det uten avbrudd var blitt forelest under gudstjenesten sammen med skriftavsnitt fra Det gamle testamente i tiden som fulgte." "Den nytestamentlige kanon var de facto allerede til stede ved utgangen av aposteltiden omkring år 100." (Norsk Studiebibel; Bibelforlaget 1998; s.1683.)

Sagrusten refererer Augustin (354-430) på nevnte punkt om "APOSTOLISK OPPHAV" samt "ALLMENN UTBREDELSE"; Augustin "forteller ... hva som var viktigst da det ble bestemt hvilke bøker som skulle regnes med". (s.45)

Samtidig har Sagrusten (på tre sider om h"vilke bøker var det de leste?"), intet å si om at det apostoliske ord er Kristi ord, "ord som Ånden lærer" (1.Kor.2,13;Joh.16,13); at den (ikke utvelgende men) 'kanon'-givende 'faktor' er den samme Hellige Ånd.

"Den hele Skrift er Gud-åndet" (theo-pnevstos) (2.Tim.3,16). "I som er gjenfødt" er det "ved Guds ord, som lever og blir... Herrens ord blir evindeligg" (1.Pet.1,23-25). "Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert Guds ord." (Luk.4,4; NA/UBS utelater "men av hvert Guds ord."):

Den Hellige Ånd har i den hele Skrift givet det Guds ord ved hvilket vi får og bevarer livet; "hvert" Guds ord og ikke åndet enn Guds ord. "Of necessity God worked through the Church to achieve both canonicity (the public recognition of its quality) and preservation." (Pickering p.305), men Skriften hjemler ikke Sagrustens konklusjon: "Til slutt var det kirkemøter som satte sluttstreken ... men det var leserne selv som valgte de bøkene de likte best. Vi kan si at det var en

demokratisk grasrotbevegelse som valgte ut bøkene gjennom bruk".
(s.45)
(Vedr. "preservation", se Pickering s. 11-12 ovenfor (note 37).)